

Esența apariției [inter]dependente (Pratītyasamutpāda hṛdaya kārīkā)

compusă de Ārya Nāgārjuna

Reprezentare a Roții Existenței Ciclice (bhavacakra)

Dinspre interior spre exterior: cele trei otrăvuri principale, karma, cele șase feluri de naștere, și cele douăsprezece verigi ale Apariției Dependente. Roata este ținută de o reprezentare a nepermanenței, care este suferință, și de aceea figura este mânioasă; în acest desen este Yama. În colțul din dreapta-sus, Divinul Buddha Śākyamuni indică Luna Dharmer, care reprezintă Eliberarea (Nirvana), iar în stânga-sus se găsește de obicei o descriere succintă sau o scurtă învățătură din Dharma.

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Introducere

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este „Pratītyasamutpāda hṛdaya kārikā”. În această lucrare succintă, Ācārya explică cele douăsprezece membre sau verigi ale Apariției Dependente ale unei ființe.

În ordinea lor cronologică, cele douăsprezece verigi (nidāna) ale Apariției Dependente așa cum au fost enumerate de către Divinul Buddha sunt: 1. ignoranța, 2. formațiunile de karma, 3. conștiința, 4. numele și forma, 5. cele șase facultăți ale simțurilor, 6. contactul, 7. senzația, 8. jinduirea, 9. apucarea și conceperea, 10. existența sau devenirea, 11. nașterea, 12. îmbătrânirea și moartea.

Aceleași verigi, grupate în cele trei categorii din text, sunt: (I) perturbările: 1. ignoranța, 8. jinduirea, 9. apucarea și conceperea; (II) karma: 2. formațiunile karmice, 10. existența sau devenirea; (III) suferința: 3. conștiința, 4. numele și forma, 5. cele șase facultăți ale simțurilor, 6. contactul, 7. senzația, 11. nașterea, 12. îmbătrânirea și moartea.

Am păstrat numerele din ordinea inițială pentru a ușura identificarea lor în enumerarea originală a lui Buddha.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat și câteva note explicative.

Textul

Omagiu lui Mañjuśri, cel Plin de Tinerețe!¹

1.

Aceste dharمة², douăsprezece la număr,
Pe care Divinul Buddha le-a predat ca „Apariție Dependentă”,
Sunt clasificate în trei categorii:
Tulburări mentale (kleśa), acțiuni-consecințe (karma) și suferință (duhkha).

2.

Prima, a opta și a noua sunt perturbări³,
A doua și a zecea sunt karma⁴,
Iar celelalte șapte sunt suferință.
Astfel, cele douăsprezece verigi sunt grupate în trei [categorii].

3.

Din cele trei apar cele două,
Din cele două apar cele șapte,
Din cele șapte apar din nou cele trei⁵,
Și astfel roata existenței se învârte și se învârte⁶.

4.

Toate „ființele” constau [doar] în cauze și efecte,
În care nu există nicio „ființă simțitoare”.⁷
Din dharمة complet goale⁸
Apar numai dharمة complet goale.
Toate dharمةle sunt lipsite de orice „eu” sau „al meu”.⁹

5.

La fel ca o învățătură orală, ca o lampă, ca o oglindă, ca un sigiliu,
Ca o lentilă, ca o sămânță, ca acreala sau ca un sunet,¹⁰
Așa este și cu continuarea agregatelor:
Cel înțelept trebuie să vadă că ele nu sunt transferate.¹¹

6.

Cei care consideră că are loc apariție,
Chiar și în cazul dharmelor extrem de subtile¹²,
Nu sunt înțelepți, nu cunosc precis și amănunțit,
Și nu înțeleg producerea condiționată.¹³

7.

Așadar, nu există nimic de negat

Și nimic de afirmat.¹⁴

Realitatea trebuie văzută corect,

Iar când Realitatea este văzută, [are loc] eliberarea completă¹⁵.

Note explicative

¹ Omagiul de la începutul textului adresat lui Ārya Bodhisattva Mañjuśrī, Bodhisattva al Înțelepciunii, indică faptul că acest text va trata un subiect legat de înțelepciunea perfectă (prajñā pāramitā).

² Sau verigi, în acest caz.

³ Trei la număr.

⁴ Două la număr.

⁵ Din perturbările mentale (numite „cele trei”) apare karma, adică acțiuni greșite (în termeni occidentali: mentale, energetice și fizice), din karma (numite „cele două”) apare suferința deoarece cauzele sunt acțiunile greșite, iar din suferință (numite „cele șapte”) apar iarăși perturbări mentale (de exemplu înrădăcinarea și mai puternică a vederilor greșite subtile sau grosiere, cum ar fi convingerea greșită că dharmele sunt reale, și respectiv sechelele) care duc mai departe la acțiuni greșite - și procesul continuă neîntrerupt.

⁶ Așadar are loc un cerc vicios, un proces auto-întreținut de nașteri succesive dominate covârșitor de ignoranță și de suferință. Oprirea acestui cerc vicios poate avea loc *numai* prin încetarea completă a perturbărilor, dintre care cea mai importantă este ignoranța. Oprirea acțiunilor nu se poate realiza dacă ignoranța are încă loc, deoarece au loc percepții, adică discriminări greșite, imaginări, care sunt acțiuni mentale. Încetarea suferinței nu se poate realiza prin voință ci doar încetând cauza suferinței, adică acțiunile greșite, care nu pot înceta decât dacă încetează cauza lor, adică ignoranța (vederea de dharme, imaginarea).

⁷ Ideea de „ființă” este numai o imagine, un rezultat al vederii (imaginării, perceperii) de dharme și apoi al interpretării dharmelor clasificate drept agregate ca fiind „o ființă”. De asemenea, pe aceeași bază apare și ideea de „transmigrant” sau „suflet”, ca un „fir” între și prin „ființele” din diferitele nașteri. Acestea sunt numai interpretare eronată, presupunere greșită.

⁸ Complet lipsite de esență, complet vide, vacuitate.

⁹ Așadar, nu există nicio „ființă” și niciun „ceva” care să transmigreze. Absolut nimic nu transmigrează, nici măcar o particulă infimă, materială sau energetică sau de orice altă natură. Apariția dependentă a agregatelor (sau a unei vieți) are loc numai din cauza înclinației pentru imagine greșită, iar succesiunea de apariții dependente (în acest caz numite nașteri) este imaginată drept

„transmigrare”. Mai mult, așa cum am spus mai sus, are loc presupunerea greșită a existenței unui „transmigrant”.

¹⁰ Trebuie să înțelegem faptul că nu există o „continuitate” efectivă a agregatelor, așa cum nici dharmele enumerate nu sunt continuități și nici nu se „transferă”. Dharma complet lipsite de esență cauzează aparent apariția altor dharme complet lipsite de esență, și nimic mai mult. Învățăturile orale nu „pleacă” din gura învățătorului și nu „ajung” la discipol, adică învățătorul nu rămâne fără ele și discipolul nu devine noul deținător al acelor învățături. De asemenea, dacă discipolul le predă la rândul său, ele nu „pleacă” de la discipol și nu „ajung” la discipolii săi în sensul de a fi transferate, mutate, ca și cum un obiect material ar fi deplasat dintr-un loc în alt loc. Învățătura orală este numai un factor (sau o cauză) pentru apariția dependentă a învățării discipolului. O lampă cu ulei este aprinsă cu ajutorul unei flăcări, dar acea flăcărie nu se transferă în lampă ci este numai un factor în apariția dependentă a flăcării lămpii. Forma (materia), lumina și oglinda duc la apariția dependentă a unei reflexii, însă forma reflectată nu se transferă (nu se mută) în oglindă. Ștampila metalică (sigiliul) imprimă o formă pe ceara caldă (care și ea poate fi numită sigiliu), însă forma sigiliului nu se transferă pe ceară, adică nu pleacă de pe ștampila metalică și nu se mută pe ceară. O lentilă poate concentra lumina până la punctul de a aprinde un foc, însă nici lumina și nici lentila nu se transferă în foc, ci sunt doar factori pentru apariția dependentă a focului. Dintr-o sămânță apare un vlăstar, dar sămânța nu se transferă în vlăstar. Sămânța nu continuă să existe simultan cu vlăstarul, sau în interiorul lui. Acesta este un exemplu bun pentru orice cauză și efect: cauza nu mai există simultan cu efectul, sau după ce efectul a apărut. În același fel, nici ființa anterioară (agregatele nașterii anterioare) nu există simultan cu ființa ulterioară (cu agregatele nașterii ulterioare), deși prima este un factor pentru apariția dependentă a celei de-a doua, la fel cum sămânța este o cauză pentru apariția dependentă a vlăstarului. Acreala (cum ar fi suc de fruct acru, de exemplu o lămâie) duce la secreția de salivă, dar nu se transferă în salivă ci este doar un factor sau o cauză pentru apariția dependentă a salivei. Sunetul este o cauză pentru apariția dependentă a unui ecou, însă nu se transferă în acel ecou, nu se mută în acel ecou.

¹¹ Sau, ultimele două rânduri: „Înțeleptul trebuie să înțeleagă non-transmigrarea / Și apariția [dependentă repetată a] agregatelor”. Prin exemplele enumerate anterior ființa înțeleaptă trebuie să înțeleagă că agregatele nu se „mută”, nu se „transferă”, nu „călătoresc”, adică nici corpul și nici mintea nu „se duc mai departe” și nu sunt nici continuități efective, deși în lipsa unei analize corecte ar putea părea astfel.

¹² Apariția dependentă nu este apariție de fapt, așadar nu are loc apariție, nu are loc producere. Nici măcar dharmele extrem de subtile cum ar fi procesele

mentale foarte fine sau înclinațiile nu sunt de fapt apariție sau producere, nu sunt ceva existent sau real, ci simplă identificare, un simplu nume imaginar (sau noțiune imaginară) fără nimic drept suport.

¹³ Nu înțeleg că apariția dependentă nu este de fapt apariție.

¹⁴ Din moment ce nu există de fapt nicio dharma, sau altfel spus nu are loc apariție, atunci efectiv nu există nimic de afirmat sau de negat. Afirmarea și negarea au loc doar în contextul ignoranței, în contextul imaginării, în contextul perceperii sau vederii dharmelor, și se referă întotdeauna la dharme, la imaginare.

¹⁵ Mai întâi este atinsă starea de ireversibilitate de la Trezirea Perfectă (al optulea bhūmi de Bodhisattva - vezi „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” tot a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text), și apoi Buddhitatea.

Dicționar de termeni

AGREGATE (*upādāna-skandha*). Vezi SKANDHA.

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infini”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea, tânjirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și a realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, semne și caracteristici adevărate, etc.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr. Se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigrației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”.

KARMA. O acțiune volitivă, care este fie pozitivă (virtuoasă), fie negativă (nevirtuoasă), este ceea ce trece, într-o continuitate neîntreruptă, dintr-un amalgam instantaneu al agregatelor către altul, fie în timpul vieții unei ființe, fie

după moartea sa, până când rezultatul (*vipāka*) fiecărei activități voliționale a corpului, vorbirii sau gândirii a fost manifestat, s-a ajuns la el.

KLEŚA. Tulburările, perturbările mentale, inclusiv o parte din cauzele și efectele lor. Cele trei „otrăvuri ale minții” sau tulburările fundamentale sunt considerate ignoranța (sau iluzia), atașarea și aversiunea, care duc la nenumărate alte perturbări și stări mentale. În Mahayana se mai consideră încă două fundamentale pe lângă acestea trei, și anume mândria și invidia, toate fiind numite „cele cinci otrăvuri”. În alte enumerări se mai socotesc încă două, și anume îndoiala și vederile greșite.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discerne. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În *Samyutta Nikaya*, se zice că Buddha a spus: „O «caleașcă» există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de «ființă» există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

SUFERINȚĂ, BOALĂ, RĂU (*duhkha*). Al doilea dintre cele trei semne. Primul Adevăr Nobil. Este de trei feluri: suferința evidentă, suferința schimbării, suferința atotpătrunzătoare. Sunt descrise mai pe larg în prefața ediției în limba română a „Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete”, de pe aceeași pagină web cu acest text.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharme. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel,

spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VID, GOL (*śūnya*). 1) Zadarnic, futil, atunci când este aplicat lucrurilor din această lume, 2) non-existența unui sine (vezi SINE) și a unei esențe (vezi VACUITATE), 3) o dharma condiționată.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Introducere.....	2
Textul	3
Note explicative.....	5
Dicționar de termeni.....	8
Cuprins	11